

Jose Oto, sv. 90.

Samenvatting gesprek 10 oktober 1990. Met een spitaanval kon hij niet naar het land en kon hij me niet ontsnappen. Een afleiding voor hem.

Begint over de kommunisten. Hij zat met compañeros op torre Fleta ergens zo middenin.

J: Ze begonnen ons te ondervragen waar die en die was, waar de wapens waren.. waar we die verstoopt hadden.. de wapens die we zouden moeten delen met de kommunisten, want wij waren anarchisten en tegen het communisme.. en we zouden ze kunnen bedreigen... en zo ondervroegen ze ons.. en bedreigden ons.. en iedere dag weer. Het ging niet om de wapenen.. het was alleen maar alles te ontmantelen. Er was daar een groep van het kollektief.. een groep afin.. we zaten niet in het kollektief, maar we waren een onafhankelijke groep.. daar in de torre zaten we. We brachten onze produktie naar het kollektief, alles. Zij wilden weten wie de administratie deed enzo. Doel van het kollektief zoveel mogelijk te produceren, want ook voor de frontsoldaten, tot ook zij naar het front moesten, en de communisten saboteerden dit. De quinta columna.

Het moeten gesloten, achtergebleven geesten zijn geweest die dit deden besluiten, dat ze niet begrepen dat wat we deden juist was, dat we de een sociale verandering nastreefden en dat die misschien wel eens juist zou kunnen zijn.

Ze arresteerden ook mensen. Een broer van mij, en een broer van Celestrino, die hebben ze naar Barbastro gevoerd. En toen Barbastro gebombardeerd werd, het ziekenhuis, werd ook de gevangenis geraakt en konden ze ontsnappen. M'n oudste broer die aan het front in Lerida is gestorven, was daar gewond geraakt. Hij was ongeschikt voor het front, hij was wat kreupel aan een been en werkte daarom hier in het dorp. Door een guardia asalto is hij opgepakt en ze zaten zo'n 20 dagen in Barbastro tot aan het bombardement.

Ik laat hem de cuadernos van de guerra civil zien met namen van de 5 gearresteerden.

Andres Fons is in Mexico gestorven, evenals Gabriel Sender, de derde in Barcelona, Eusebio ken je, en Antonio Sender ook, de broer van Melchor, die in Parijs woont.

Een samenspraak over opstaan met Maria.

Van '40 tot '47 heb ik in de gevangenis gezeten. Ze pakten me op in het ziekenhuis in Albacete, daar lag ik gewond. De requetes kwamen daar, salvages waren het, want iedereen moest 't ziekenhuis uit. Geslagen als je niet snel genoeg was, werden we daar op het plaza de torros gegooid. Het regende die dag en iedereen zocht beschutting, wij kregen wat kleren van compañeros. We zaten daar met 14 tot 15 duizend mensen opeengepakt. We zaten daar een paar dagen, we kregen niets te eten, 1 sardientje voor drie personen, want wat ze wilden was dat de mensen dood zouden gaan. Maar het fiesta mayor van die hoofdstad vond toen plaats, of het feest van de overwinning, en daarvoor moest de plaza de torres schoongemaakt worden. Ik werd tussen twee guardias naar Huesca gevoerd, ze scholden me uit voor rode, en anderen naar andere plaatsen. Dat feest was ons geluk, want we zouden daar

allemaal gestorven zijn.

Over z'n jeugd.

Die is niet speciaal, die is zoals de meesten uit het dorp, heel slecht. Bijna alles was bezit van de duque, en m'n vader was dagloner bij hem. Hij verdiende 6 reales en we hadden er 8 nodig om te eten. We waren altijd hongerig.

Een grootvader in de aceras nam ons in huis en met ons allen hadden we toen iets meer. Voordien leefden m'n ouders waar nu de basurero woont.

We hadden het boven iets beter want m'n grootouders hadden een ezel, waren iets beter voorbereid, previsto. Met 6 jaar ging ik naar school. We waren met 60, 70 kinderen en er waren maar twee onderwijzers. Degenen die leerden lezen en schrijven waren de kinderen van de rijken, casa Colomo, casa Pascual. Dat was normaal, de armen werden geslagen en de rijken konden leren, is de traditie. Ik ben 3 jaar naar school geweest, totdat m'n vader stierf, ik was toen 9 añitos. Ik kon m'n handtekening zetten, en lezen, tot en met vermenigvuldigen.

M'n moeder was altijd zwak of ziek en m'n grootmoeder hielp ons, ze was zwak door de vele zwangerschappen. We waren met 7 broers en zussen die bleven leven, de 8ste ging dood toen die acht was. Zo leefden we tot de oudste zussen gingen werken, en ons wat geld stuurden en we ons iets beter konden kleden.

Met 9 jaar ging ik olijven rapen, slakken zoeken, espigas, om te overleven. Toen ik 12 was werd dit anders omdat de zussen uit werken waren gegaan. Dat was toen ook de verdeling van de gronden begon. Toen begonnen we ons te organiseren, de eerste 2 jaar waren slecht, maar daarna ontbrak het ons niet meer aan eten. Ik ben nu 72 jaar. De verdeling van de grond was in '32. De voorbereidingen vonden niet al eerder plaats.

Ik ben de derde van de kinderen. De eerste was Carmen, dan María, Antonio, dan Pilar, ik de vijfde, Francisco 6, en Agueda 7. Hier in Albalate waren we met ons vijven, Carmen en María werkten al in Terrasa.

Over de demonstratie tegen de guardia civil in Alcolea:

Ik was er bij, het zal in '32 of '33 geweest zijn, ik denk dat het mei '33 was. We gingen naar die demonstratie.. want. Dat had een lange voorgeschiedenis, want er was een guardia civil, die had de bajonet op z'n geweer gezet toen hij de kazerne uitging, en hij zwaaide ermee, en dat zaaide onrust. En de burgemeester van Huesca, dat was hij later, die Sender, adviseerde dat die man opgepakt zou worden, dat hij een provocateur was. Dit incident vond in Alcolea plaats.

H: met Casas Viejas had dit niets te maken?

J: Nee, het was meer een bijeenkomst van anti-fascisten die besloten hadden in Alcolea te demonstreren. Ze kwamen uit Binaced, Balcarca, Binefar, Esplus, alle dorpen kwamen toen in Alcolea op een geweldige demonstratie bijeen. En die guardia civil, die gaf te kennen, die was hier tegen, een reactionair en hij stelde zich zo tegen de demonstratie op en die burgemeester had een grote invloed in Huesca, en zei dat voor zijn rekening deze guardia gestraft moest worden. En hij werd uit (onduidelijk).

H: Hij stond op het punt te schieten?

J: Ja ze stonden op het punt in opstand te komen, maar dat zou niets uithalen, want alle mannen die naar die manifestatie waren

gekomen waren gewapend, want de dag tevoren was er een vergadering in het centro obrero, ik herinner me dat er een zei: 'en morgen nemen jullie allemaal je zakdoek, panuelo, mee', en zakdoek wil zeggen pistool. En iedereen had een pistool bij zich, want die groep van de guardia civil in Alcolea was een hele slechte, was heel reactionair en daarom was ons gezegd de zakdoek mee te nemen, en iedereen had z'n pistool bij zich. Want we wisten dat ze ons konden doodschieten, en ze kwamen uit alle dorpen, het was een verschrikkelijk grote demonstratie, het was bijna een volksoploop.

H: Hoe konden jullie dit organiseren.

J: Al die mensen, bijvoorbeeld de dokter hier, de onze, was voorzitter van de comarca van het volksfront. En er waren meer mensen met hersenen en een beroep, in Huesca een advocaat, en Sender was ook advocaat en er was contact met alle centro republicanos en die kregen bericht op die en die dag komen we bijeen in Alcolea. Ze schreven brieven en er waren affiches met de demonstratie in Alcolea. En we gingen lopend of op de fiets of met ezelskarren. Maar fietsen waren er weinig. Hiervandaan konden we lopen, maar uit andere dorpen met karren met mulas en burros. Het was een enorme manifestatie, de hele comarca kwam hier bijeen. Meer dan 2 duizend mensen. Het kerkplein was vol.

Er waren hier 5 of 6 kollektieven met hetzelfde doel: alles bij elkaar voegen. Het was beter met een aantal kleine kollektieven te werken, dan in een grote, want meer mensen en het werk minder te overzien. Het was beter, een vorm om meer te produceren want zo waren er geen werkloze handen.

We werkten allemaal samen voor de oorlog. We hoefden niemand te onteigenen. Dat is anders dan in andere dorpen, die moesten onteigenen. Maar hier vormde men groepen om samen te werken.

H: Er zijn hier 60 tot 70 mensen weggevoerd. Wat gebeurde er met hun gronden?

Wij hadden hun grond niet nodig, want we hadden meer dan zij. We zijn aan die grond nooit gekomen. Er was hier een comitee gevormd, maar onteigend hebben we niet, nooit. De familie die achterbleef werkte op het land van die anderen.

En zo bleef er toch geen stuk onbewerkt.

Wij hadden al eerder onze revolutie gehad en die funktioneerde. De verdeling in percelen was de eerste en daarna kwam de andere. We hoefden ook geen druk uit te oefenen, want we wisten allemaal dat we moesten werken voor de oorlog. En wij hadden veel meer dan zij.

Alcolea was bijvoorbeeld verschillend. Daar hadden arme mensen alleen een stukje moestuin en zij moesten de grote gronbezitters als Peterque, Montes, onteigenen. Want voor die tijd hadden ze niets en moesten ze werken voor de anderen. Tot voor kort was dit zo, als de papierfabriek er niet geweest was hadden ze niets. Kort geleden vond ook daar een grondverdeling plaats. De schoonvader van Lidia heeft nu veel meer grond, bijvoorbeeld.

Een anega is duizend vierkante meter.

Een real is 25 cent, vier realen een peseta.

Una barra is vijf handpalmen, palmos, en 10 palmos is een meter.

El anega is ook een inhoudsmaat, een doos waarin graan wordt gewogen, een gewicht van 12 en een halve kilo, wanneer

afgestreken. En de doble heeft 10 kilo, een deciliter.

In het comitee de abastos zaten Sorolla, Joaquin Casado, Lachos die is in barbastro gestorven, Manuel Barillas. Manuel Trenctorres is onbekend.

H: Wat is voor jou de belangrijkste periode in je leven geweest?

J: Toen we de monte kochten en uit de slavernij kwamen. In de misere, armoede, kun je je niet ontwikkelen, ontstaat er geen cultuur.

De avondschool: Toen ik 12 was, wilde ik wel wat meer weten. En in die tijd waren er twee onderwijzers bijgekomen. Een van hen wilde dat iedereen evenveel zou leren. In '33 werd hij opgepakt en zat hij drie maanden gevangen in Jaca. Hij hoorde bij ons. En na de school gingen we tot een uur of elf naar het centro obrero, waar Gusto Val was. Daar lazen we de grote denkers. We hadden een grote illusie om te weten, om te leren.

Leonardo Escanona was de goede meester.

Maar we begonnen met Don Juan Moreno, de grootste diktator ter wereld. In een dorp bij Lerida hebben ze een stanbeeld van hem neergezet. Hij wilde ons niets leren, alleen maar aan die van hun. En daarna kwam deze Leonardo en die gaf 's avonds les en daar heeft de meerderheid van het dorp iets geleerd.

Het Ateneo bestond al langer, zat altijd al in het centro obrero en daar was meneer Mur, die zich zo voor de cultuur interesseerde. Dat was nog tijdens de monarchie. Hij leerde mensen schrijven. In die tijd mocht het nog geen centro republicano heten en heette het centro obrero. Daar leerde hij ze lezen en schrijven, maar dat ging allemaal clandestien. We hebben van horen zeggen dat hij iedere woensdag naar de mis ging, maar alleen maar voor de preken. Bij het centro obrero waren toen 60, 70 mensen aangesloten en hij was de enige die kon schrijven en dat vond hij jammer. Hij werd daar zenuwachtig van en wilde onderwijzen.

Justo de Val: was een dienstweigeraar en zat in de gevangenis tot de republiek de amnestie afkondigde. Hij was hiet die de loten had van monte Mombrun. De andere twee zaten in Frankrijk, die daarmee ook bezig waren. De anderen waren Gabriel? en Mono?

Eind kant een.

Justo Val is de oom van Pura.

Bijna iedereen die iets meer wist in het dorp wilde het aan de anderen leren. Er waren er vier die veel meer wisten, en iedereen wilde hetzelfde: weg uit de honger de ellende, de armoede.

M: En leren lezen en schrijven.

J: Toen we de monte hadden gekregen leverden we bijna een bovenmenselijke inspanning. Werken, werken, werken, en meer weten. Nooit was het genoeg, zo snel mogelijk uit de slavernij.

Geld was er niet, autos niet. De jongeren leven nu in zandkastelen, afhankelijk van de banken.

Degeen die schulden heeft, heeft geen enkele waarde, he. Geen mens, geen land met schulden. Dan kan je ook pas eerlijk zijn.

Over de straatnamen: Die zijn nooit veranderd.

H: Ik heb een documet gezien met calle de la Republica.

Calle Monzón is nooit veranderd.

Juan I de Aragón was straat van Joaquin Costa, Calle Mayr was Mingalan, een kapitein die in Huesca was gedood, de straat die naar de kerk loopt was Francisco Ferrer Guardia. Allemaal namen van mensen die iets voor het gewone volk hebben gedaan. Dat is gedaan met de republiek.

Over het verbranden van de heiligenbeelden: dat hebben we hier niet gedaan. Ze vallen vanzelf wel in elkaar. De enige brand die we in de kerk hadden was toen de deur in brand werd gezet om de laatste fascistische uit de klokketoren te krijgen.

Het huis naast de kerk werd ingericht als komitee of als intendencia, de hermita op de monte, daar zat de Roja y negra in. Als opslagplaats is die niet gebruikt, maar in de hermita stonden wel kisten met munitie en abastos. En op beide plaatsen gereedschappen om loopgraven aan de leggen. Boven bij de depositos en hier beneden langs de rivier. Net als de Maginot linie ingenomen zonder te gebruiken.

Onbekend welke troepen hier binnen zijn getrokken. Moros zeggen ze. Maar we waren hier niet.

Aan de Ebro wel.

